

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии
тиҷорати Тоҷикистон
доктори илмҳои техникӣ, профессор
Назарзода Х.Х.
» 05 соли 2023

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Хайруллоев Фаррух Нейматуллоевич дар мавзӯи «Баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.04.01 - Иқтисодиёти саноат ва энергетика

1. Муҳиммияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Дар сохтори бахшҳои коркарди соҳаи саноати Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз ҷойҳои муҳимро саноати бофандагӣ ишғол менамояд. Аз рӯи маълумоти Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2021 шумораи корхонаҳои насочӣ ва дузандагӣ дар ҷумҳурӣ 414 адад ё 17,3%-и шумораи умумии корхонаҳои саноатии мамлакатро ташкил дода, ҳиссаи маҳсулоти истеҳсолкардаи ин корхонаҳо ба 4 096 млн. сомонӣ ё 10,5%-и маҳсулоти умумии саноати ҷумҳурӣ баробар шудааст.

Зарурати таъмини устувории фаъолияти корхонаҳои саноати бофандагӣ истифодаи усулҳои мушаххаси идоракунии хавфҳо талаб мекунад, ки дар байни онҳо нақши асосиро усули суғуртакунии мебозад, зеро маҳз он имкон медиҳад, ки хавфҳо аз ҳолати номуайяни ба объекти химояи суғуртавӣ табдил дода шаванд. Суғурта кафолати рушди мунтазами раванди истеҳсол ва фурӯши маҳсулотро таъмин менамояд, зеро зарари ба корхона расонидашуда аз ҳисоби захираҳои ташкилоти суғуртавӣ, бидуни сарф кардани маблағҳои худӣ корхона ба ин мақсадҳо ё бе интизории ҷудо кардани захираҳо аз дигар сарчашмаҳо, ҷуброн карда мешавад.

Дар шароити ноустувор ва зудтағйирёбандаи муосири иқтисодӣ яке аз вазифаҳои муҳими фаъолияти корхонаҳои саноати бофандагӣ баҳодихии сифатӣ ва миқдории хавфҳо ва суғуртакунии онҳо ба шумор меравад. Зарурати асосноккунии назариявии усулҳои баҳодихии хавфҳо ва суғуртакунии онҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ, душвории ҳалли ин вазифаҳо дар амал муҳимияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионии Хайруллоев Ф.Н., ҳадаф, вазифаҳо ва сохтори онро муайян менамояд.

2. Мақсади таҳқиқоти диссертатсионӣ. Мақсади таҳқиқоти диссертатсионӣ асосноккунии назариявӣ ва таҳияи тавсияҳои амалӣ оид ба такмили усулҳо ва механизми баҳодихии хавфҳо ва суғуртакунии онҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

3. Сохтор ва мундариҷаи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Диссертатсияи тақризшаванда сохтори пайгирона дошта, ба мантиқи аз тарафи умум эътирофшудаи таҳқиқоти илмӣ тобеъ аст. Сохтор ва ҳаҷми кори диссертатсионӣ бо ҳадаф, вазифаҳо ва мантиқи дохилии таҳқиқот муайян карда шудаанд. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса, тавсияҳои амалӣ, рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

Дар муқаддима мубрамияти мавзӯи таҳқиқшаванда асоснок карда шуда, мавзӯъ, вазифаҳо ва объекти таҳқиқот инъикос ёфта, навгониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии диссертатсия нишон дода шудааст.

Дар боби якуми диссертатсия - **«Асосҳои назариявӣ-методи баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ»**, моҳияти иқтисодӣ, мазмун ва таснифи хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ, асосҳои методи баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ, таҷрибаи байналхалқии суғуртакунии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ таҳқиқ шудааст (саҳ. 17-69).

Муаллиф дуруст таъкид менамояд, ки «Хавфҳо дар фаъолияти ҳар як корхона, новобаста аз намуди фаъолият, шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва муҳлати мавҷудият дар бозор, ба вучуд омада, таҳлил, назорат ва ҷустуҷуи роҳҳои мувофиқи ҳалли худро дар соҳаи идоракунии тақозо мекунанд. Барои он, ки фаъолияти корхона дар бозор на танҳо идома ёбад, балки мавқеи худро мустаҳкам кунад, роҳбари корхона бояд хавфҳоро саривақт муайян ва арзёбӣ намояд, инчунин барои кам кардани онҳо қарорҳои асосноки идоракунии қабул кунад» (саҳ. 17).

Ба андешаи муаллиф «байни мафҳумҳои «хавф» ва «фоида» алоқаи мустақим мавҷуд буда, агар сатҳи хавф паст бошад, эҳтимоли гирифтани фоида кам мешавад ва чӣ қадаре сатҳи хавф баланд бошад, ҳаҷми фоидаи интизорӣ ҳамон қадар зиёд мешавад» (саҳ. 24). Дар саҳифаи 25-уми диссертатсия муаллиф ба таври схема вобастагии хавф ва фоидаро тасвир кардааст (расми 1.1.1), ки ҷолиби диққат аст.

Муаллиф таърифҳои гуногуни мафҳуми хавфро аз нигоҳи муҳаққиқони хориҷиву ватанӣ омӯхта, муҳумтарини онҳоро ҳамчун хулосаи мазмуну мундариҷаи хавф дар шакли ҷадвал (ҷадвали 1.1.2) тасвир кардааст. Дар асоси омӯзиши равишҳои гуногун оид ба моҳияти хавф, унвонҷӯ Хайруллоев Ф.Н. мафҳуми «хавф»-ро чунин таъриф додааст: «хавф - ин ҳолати номуайяни, номувофиқатии натиҷаи воқеъ аз нақшаи пешбинишуда, эҳтимоли гирифтани ё зарар ё фоида мебошад» (с. 31). Мо ба чунин таърифи муаллиф розӣ ҳастем, зеро ин таъриф мафҳум ва моҳияти мафҳуми хавфро ба таври мушаххас, фаҳмо ва васеъ ифода намудааст. Муаллиф хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагиро вобаста аз муҳити пайдошавиашон ба ду гурӯҳи калон, яъне дохилӣ ва берунӣ, ҷудо карда, таснифи хавфҳои корхонаи саноатиро дар расми 1.1.3 таҳия кардааст, ки аҳамияти назариявӣ ва амалӣ дорад.

Унвонҷӯ дуруст қайд намудааст, ки усулҳои баҳодихии хавфҳоро дар корхонаҳои саноати бофандагӣ ба ду гурӯҳ ҷудо намудан мумкин аст:

сифатӣ ва миқдорӣ (сах.). Моҳият ва хусусиятҳои хосу фарқкунандаи ин усулҳо дар диссертатсия ба таври васеъ таҳқиқ шудааст (сах. 35-41). Тарафҳои пурқувват ва заифи SWOT-таҳлил дар ҷадвали 1.2.1 инъикос карда шудаанд (сах. 38).

Дар асоси омӯзиши «Моделҳои ҳамгироӣ»-и COSO муаллиф модели идоракунии хавфҳо таҳия намудааст, ки хело муҳим буда, дар раванди идоракунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандӣ истифода кардан хело манфиатовар мебошад (сах. 57). Дар асоси таҳлили ҷиҳатҳои институтсионалии фаъолияти системаи суғуртаи хавфҳои касбӣ дар мамлакатҳои ҷаҳон муаллиф се модели системаи суғуртаи мазкурро ҷудо кардааст: модели давлатӣ; модели хусусӣ-давлатӣ; модели суғуртакуни дар асоси масъулияти корфармо (сах. 60). Муаллиф суғуртаи хавфҳои саноатиро дар мамлакатҳои хориҷӣ ба таври васеъ таҳлил карда, хусусиятҳои хос ва афзалияти намудҳои асосии суғуртаи хавфҳои саноатиро муайян кардааст.

Дар боби дуюми диссертатсия - «Хусусиятҳои баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон», фаъолияти корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил ва арзёбӣ карда шуда, таъсири хавфҳо ба фаъолияти корхонаҳои мазкур, инчунин суғуртакунии хавфҳо дар ин корхонаҳо баҳогузорӣ карда шудааст (сах. 70-116).

Дар ин боби диссертатсия уновонҷу тавонистааст ҳиссаи саноати бофандагиро дар таркиби нишондиҳандаҳои асосии саноати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил ва арзёбӣ карда, муайян намояд, ки шумораи корхонаҳои саноати бофандагӣ дар соли 2021 ҳамагӣ 414 ададро ташкил намудааст, ки ин нишондиҳанда назар ба соли 2016 ба андозаи 62 адад ё 17,6% бештар мебошад (сах. 72). Муаллиф дуруст қайд намудааст, ки «яке аз самтҳои асосии рушди саноати бофандагӣ дар доираи саноатикунони босуръати кишвар аз таъмини рушди саноати нассочӣ ва қолинбофӣ, махсусан гузариш аз содироти пахтаи хом ба маҳсулоти ниҳой вобастагии зиёд дорад» (сах. 80).

Дар боби дуюми диссертатсия муаллиф таъсири хавфҳо ба фаъолияти корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳодихӣ кардааст. Муаллиф омилҳои берунӣ ва дохилии ба сатҳи идоракунии хавфҳои корхонаҳои бофандагӣ таъсиррасонандаро муайян карда, онҳоро дар ҷадвали 2.2.1 инъикос намудааст (сах. 81), ки ҷолиби диққат мебошад.

Муайян кардани сабабҳои асосии пайдоиши хавфҳои молиявии корхонаҳои саноати бофандагӣ ба уновонҷу Хайруллоев Ф.Н. имкон дод, ки бо истифода аз усулҳои иқтисодӣ-омории дараҷабандии пешакӣ муқаррарнашуда (дараҷабандии априори)-и омилҳо, натиҷаҳои баҳодихии экспертиро коркард намояд (ҷадвали 2.2.2) (сах. 86). Дар асоси таҳияи диаграммаи дараҷаи омилҳои ба сатҳи хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсиррасонанда (расми 2.2.2) (сах. 92)

муаллиф муайян кардааст, ки ба сатҳи хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсири бештарро омилҳои зерин мерасонанд: Х12 - номӯътадили системаи бонкӣ, Х3 - баланд шудани сатҳи таваррум, Х6 - сатҳи баланди фарсудашавии воситаҳои асосӣ, Х2 - нокифоягии захираҳои молиявӣ, Х14 - сатҳи татбиқи технологияҳои инноватсионӣ, Х13 - бухрони иқтисодӣ.

Ҳадафи пешгирифта дар доираи боби дуҷуми диссертатсия, алалхусус дар зербоби 2.3, ба унвонҷӯ Хайруллоев Ф.Н. имкон фароҳам овард, ки модели баҳодиҳии самаранокии суғуртакуни ва худсуғуртакунии хавфи молиявиро дар мисоли корхонаҳои саноати бофандагии ватанӣ таҳлил карда, муайян намояд, ки вобаста ба ҳолати молиявӣ ва таъсири омилҳои хавф барои ҶДММ “Иттиҳодияи истехсолии насочии тоҷик” усули суғуртакуни ва барои ҶСК “Бофандаи Норақ” истифодаи усули худсуғуртакуни самаранокии баланди иқтисодӣ дорад.

Дар боби сеюми диссертатсия - **«Такмили механизми баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон»**, самтҳои такмили усулҳои баҳодиҳии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ дар асоси равиши эҳтимолият, такмили механизми суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои мазкур таҳқиқ шуда, амсилаи иқтисодӣ-риёзии рушди соҳаи саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити номуайяни ва хавфҳо таҳия карда шудааст (саҳ. 117-154).

Дар боби хотимагии диссертатсия муаллиф усулҳои баҳодиҳии хавфҳоро дар корхонаҳои саноати бофандагӣ дар асоси равиши эҳтимолият такмил дода, марҳилаҳои баҳодиҳии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагиро дар шакли расмифода намудааст (расми 3.1.1) (саҳ. 118). Муаллиф дуруст қайд кардааст, ки «ҳадафҳои асосии баҳодиҳии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ инҳо мебошанд: афзун намудани ҳаҷм ва сифати истехсолот; баланд бардоштани сифати фуруши маҳсулот; баланд бардоштани сатҳи нишондиҳандаҳои молиявӣ» (саҳ. 120).

Таҳияи схемаи таъсири тарафайни коэффитсиентҳо ва омилҳои хавфҳо (расми 3.1.3) ба муаллиф имкон додааст пешниҳод намояд, ки тавассути гузаронидани таҳлили коэффитсиентӣ омилҳои хавфҳо муайян карда шаванд. Дар асоси таҳияи қолиби (матритсаи) муайян кардани дараҷаи хавфҳо муаллиф ба хулосае омадааст, ки «Дар ҳолатҳое, ки хавф ду ё зиёда оқибати (натичаи) вазнин дорад, ҳарду оқибат алоҳида баҳогузорӣ карда мешавад» (саҳ. 126).

Муаллиф дуруст қайд намудааст, ки усулҳои идоракунии хавфҳоро дар корхонаҳои саноати бофандагӣ ба чор гурӯҳ ҷудо намудан мумкин аст: дуршавӣ аз хавфҳо; пешгирикунии хавфҳо; тақсимкунии хавфҳо; паст намудани сатҳи хавфҳо (саҳ. 129). Барои самаранок ва оқилона ташкил намудани механизми идоракунии хавфҳо муаллиф алгоритми суғуртакунии хавфҳои корхонаи саноати бофандагиро таҳия кардааст (расми 3.2.1) (саҳ. 133), ки дар ҳолати истифода шудан метавонад ба

корхонаҳои мазкур кумаки амалӣ расонида, дар талофии зарари суғуртавӣ сахми муайяне гузорад. Яке аз ҷиҳатҳои муҳимми диссертатсияи тақризшаванда он аст, ки муаллиф тавонистааст Барномаи маҷмӯи суғуртакунии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия намояд (ҷадвали 3.2.1) (сах. 142), ки дар муқоиса ба суғуртакунии умумӣ афзалиятҳои зиёд дорад.

Таҳлили динамика ва дурнамои нишондиҳандаҳои соҳаи саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муаллиф имкон додааст амсилаи иқтисодӣ-риёзии рушди соҳаи саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар шароити номуайяни ва хавфҳо таҳия намояд (ҷадвали 3.3.5), ки хело ҷолиби диққат буда, арзиши илмӣ ва амалӣ дорад.

Дар хулосаи диссертатсия натиҷаи таҳқиқот ва тавсияву пешниҳодҳои хусусияти назариявӣ ва амалидошта инъикос гардидаанд

4. Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод гардидааст.

Диссертатсия ба бандҳои 16. Ташаққули механизмҳои рушди устувори иқтисодиёти соҳаҳои саноат ва комплекси сузишворию энергетикӣ. Баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳои субъектҳои хоҷагидорӣ соҳаҳои саноат ва комплекси сузишворию энергетикӣ. 25. Диверсификатсияи истеҳсолоти саноатӣ ва васеъ намудани сиёсати корхонаҳои саноатӣ оид ба зиёд намудани номгӯи маҳсулот. 26. Механизмҳо ва воситаҳои ташаққули системаи самараноки бехатарии иқтисодии корхонаҳо ва соҳаҳои саноат ва комплекси сузишворию энергетикӣ. 32. Механизмҳои идоракунии арзиши бозорӣ корхонаҳои саноат ва энергетика. Қабули қарорҳо дар соҳаи идоракунии арзиши бозорӣ Шиносномаи ихтисоси 08.00.04.01 - Иқтисодиёти саноат ва энергетика, ки бо қарори раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, мутобиқ аст.

5. Навгонии илмӣ натиҷаҳо ва хулосаву пешниҳодҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ. Навгонии илмӣ таҳқиқот аз таҳияи заминаи назариявӣ-методӣ ва тавсияҳои амалӣ иборат мебошад, ки барои тақмили усулҳо ва механизми баҳодиҳии хавфҳо ва суғуртакунии онҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамоянд. Боиси қайд аст, ки аз ҷониби муаллиф ба ҳимоя нуқтаҳои зерини назариявӣ, методӣ ва амалии таҳқиқот пешниҳод гардидаанд, ки дорои хусусиятҳои навгонии илмӣ мебошанд:

- дар заминаи омӯзиши паҳлуҳои назариявӣ-методӣ унсури ҷудонашаванда ва ноғузир будани хавфҳо дар фаъолияти корхонаҳои саноати бофандагӣ асоснок карда шуда, таърифи мафҳумҳои “хавф”, “хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ” ва “суғуртакунии хавфҳо” аз ҷониби муаллиф пешниҳод шудааст;

- бо истифода аз нишонаҳои гуногун муаллиф хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагиро тасниф карда, хавфҳои асосии ба фаъолияти корхонаҳои мазкур хосро чудо намудааст;

- дар рисола муайянкунии хавфҳо бо истифодаи усулҳои баҳодихии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ бо ду тарз: баҳодихии сифатии хавфҳо бо назардошти муайян намудани омилҳо, сабабҳо ва намудҳои хавфҳои имконпазир ва баҳодихии миқдорӣ хавфҳо чун усули мураккаб арзёбии адабии эҳтимолият ва оқибати хавфҳоро гузаронида шудааст;

- бо истифодаи усули баҳодихии экспертӣ матритсаи дараҷаҳои таъсири гурӯҳи омилҳо ба сатҳи хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия карда шудааст;

- дар асоси модели Хаустон самаранокии иқтисодии суғуртакунӣ ва худсуғуртакунӣ дар ду корхонаи саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳогузорӣ карда шудааст;

- алгоритми суғуртакунӣ ва барномаи маҷмӯии суғуртакунии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда шудааст;

- тавассути таҳияи амсилаи иқтисодӣ-риёзии рушди соҳаи саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити номуайяни ва хавфҳо дурнамои нишондиҳандаҳои соҳаи саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 пешгӯӣ карда шудааст.

6. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулоса ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Асоснокии нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, хулосаву тавсияҳои дар диссертатсия оварда шуда бо омӯзиш ва таҳлили асарҳои илмӣ олимони ватанӣ ва хориҷӣ оид ба масъалаҳои баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ дар шароити номуайяни ва хавф, бо дақиқии маълумот, кифоягии ҳаҷми маводи таҳқиқотӣ, коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот ва интишорот, инчунин истифодаи усулҳои таҳқиқоти умумиилмӣ тасдиқ мегардад. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқоти назарӣ ва амалӣ таҳия шудааст

7. Аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо.

Аҳамияти илмӣ натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он ифода меёбад, ки онҳо ба такмили механизми баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон нигаронида шудаанд. Аҳамияти амалии рисолаи диссертатсионӣ дар он аст, ки дар асоси тавсияҳои пешниҳодшуда маҷмуи тадбирҳо оид ба такмили механизми баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон асоснок карда шудаанд.

Натиҷаҳои илмӣ дар ҷараёни таҳияи диссертатсия бадастовардашуда дар таҳқиқотҳои оянда, ки ба самти баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар

корхонаҳои саноати бофандагӣ нигаронида шудаанд, истифода бурда мешаванд.

Нуқтаҳои илман асосноккардашуда ва хулосаю пешниҳодҳои диссертатсия метавонанд барои омодаسازی заминаҳои методӣ ва ҷиҳатҳои амалии барномаҳои кутоҳмуддат ва дарозмуддати Вазорати саноат ва технологияҳои нави Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти идоракунии хавфҳои корхонаҳои саноатӣ истифода карда шаванд.

8. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Натиҷаҳои таҳқиқот дар 16 мақолаи илмӣ муаллиф, аз он ҷумла 7 мақола дар нашрияҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд. Мақолаҳои илмӣ ҷопшудаи муаллиф мазмуни мухтасари таҳқиқоти диссертатсиониро инъикос менамоянд.

9. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талабот.

Диссертатсияи тақризшаванда ба бандҳои меъёрҳои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм, омодаسازی диссертатсия ва экспертизаи диссертатсия дар Шӯрои диссертатсионӣ ва дигар талаботи Низомномаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

10. Эроду тавсияҳо оид ба диссертатсия. Новобаста аз дастовардҳои мазкур, дар таҳқиқоти диссертатсионӣ баъзе камбудию норасоӣҳо ва ақидаҳои баҳснок ҷой доранд, ба монанди:

1. Дар боби якуми диссертатсия масъалаи баҳодиҳии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ ба таври пурра ва муфассал гузаронида нашудааст.

2. Дар рисола муаллиф зарурат ва аҳамияти баҳодиҳии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ арзёбӣ кардааст, вале мутаасифона сабабҳои омилҳои пайдоиш ва хусусиятҳои хоси хавфҳо дар ин корхонаҳо мушаххас нишон надидааст.

3. Агар дар раванди суғуртакунии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумоти оморӣ ва мисолҳои мушаххас пешниҳод карда мешуданд, қимати илмӣ таҳқиқоти анҷомдодашуда боз ҳам баландтар мегардид.

4. Сифати илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ боз ҳам баландтар мегардид, агар муаллиф дар он моҳият ва аҳамияти амсилаи иқтисодӣ-риёзии рушди соҳаи саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар шароити номуайянии ва хавфҳо, ки худ таҳия кардааст, бештар хубтар шарҳ медод.

5. Дар диссертатсия масъалаи оmodасозии риск-менечеронро, ки дар баҳодихии хавфҳо ва суғуртакунии онҳо нақши муҳим ва ҳалкунанда мебозанд, дур аз диди назари муаллиф мондааст.

6. Дар рисолаи диссертатсионӣ баъзе иштибоҳҳои имлоӣ ва техникӣ дида мешаванд.

Аммо эроду дархостҳои мазкур қимати назариявию илмӣ таҳқиқоти диссертатсиониро коҳиш намедиханд. Дар маҷмӯъ диссертатсия таҳқиқи ҷиддии илмӣ буда, мустақилияти муаллифро дар паҷуҳиш ва ҳалли масъалаҳои илмӣ тақмили баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ ифода мекунад.

11. Мутобиқати мазмуни автореферат бо мазмуни диссертатсия. Автореферати диссертатсия мазмуни асосии таҳқиқи диссертатсиониро инъикос намуда, дар он тавсифи умумӣ ва муҳтавои асосии диссертатсия, навгонии илмӣ, хулоса ва пешниҳодҳо, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, феҳристи интишороти илмӣ муаллиф вобаста ба мавзӯи таҳқиқот ҷой дода шудааст.

Хулосаи чамъбасти оид ба диссертатсия

Диссертатсияи тақризшаванда кори илмию таҳассусии анҷомёфта буда, ба муаллиф муяссар шудааст, ки вазифаҳои гузошташударо муваффақона иҷро намояд.

Рисолаи тақризшаванда дар мавзӯи «**Баҳодихӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ**» ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таҳияи рисолаи номзадӣ, бандҳои 31 ва 33-юми «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардидааст, ҷавобгу буда, дар сатҳи баланди илмӣ, назариявӣ ва методологӣ таҳия гардида, масъалаҳои муҳими илмӣ ҳалли худро ёфтаанд ва бинобар ин, муаллифи он Хайруллоев Фаррух Неъматуллоевич сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.04.01 - Иқтисодиёти саноат ва энергетика мебошад.

Тақриз дар кафедраи фаъолияти бонкии Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон баррасӣ ва тасдиқ карда шудааст.

Дар маҷлис оид ба муҳокимаи масъалаи мазкур 17 нафар омӯзгорон иштирок доштанд. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 17 нафар, «зид» - нест, «бетараф» - нест (протокоили № 10 аз 25.05.2023 тасдиқ гардидааст).

Раиси ҷаласа:

Мудирӣ кафедраи фаъолияти бонкии

Донишгоҳи давлатии тичорати

Тоҷикистон, н.и.и, и.в., дотсент

 Халимов Л.М.

Ташхисгар:

н.и.и., дотсенти кафедраи фаъолияти бонкии

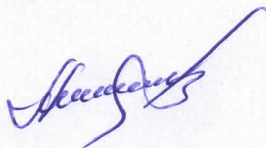
Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон

н.и.и., дотсент

 Исупова Б.Ф.

Котиби чаласа:

н.и.и., и.в.дотсент

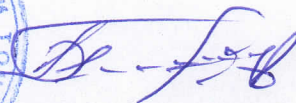
Абдуллоев А.Б.

Имзои Ҳалимов Л.М., Исупова Б.Ф., ва Абдуллоев А.Б.-ро тасдиқ
менамоям.

Сардори шуъбаи кадрҳо

ва корҳои махсуси ДТТ

Пиризода С.С.

Суроға: 734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи Дехотӣ 1/2.

www.tguk.tj, Email: mail@ddtt.tj; tguk@mail.ru

Телефон: +992(37) 234-83-46, +992(37)234-85-46